

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.10.44>

УДК 368.07

Ю. В. Масюк,

к. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-6339-3011>

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

I. Masiuk,

PhD in Economics, Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University

FEATURES OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT OF THE INSURANCE COMPANY

В статті розглянуто сутність та особливості управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії. Визначено, що безпека страхової компанії є комплексом заходів, спрямованих на захист її фінансових, інформаційних та операційних ресурсів від різних видів ризиків. Доведено, що економічна безпека страхової компанії забезпечує стає функціонування компанії на ринку, мінімізацію ризиків та збереження позитивного фінансового стану. Фінансову безпеку страхової компанії охарактеризовано як стан стабільності її фінансової діяльності, який дозволяє компанії своєчасно

виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, партнерами та державними органами, забезпечуючи безперервність роботи і розвиток в умовах зовнішніх та внутрішніх ризиків. В статті доведено, що ефективне управління фінансово-економічною безпекою дозволяє компанії уникати кризових ситуацій та забезпечувати захист інтересів клієнтів, акціонерів і партнерів.

The article examines the essence and features of managing the financial and economic security of an insurance company. Insurance companies face a wide range of threats that can affect their stability, reputation and ability to fulfill their obligations to customers, especially in the conditions of a war in the country, economic and socio-political crisis, a rapid increase in the level of inflation and a decrease in the level of income of the population there is an urgent need to organize the management of the financial and economic security of the insurance company. Security in this context encompasses financial, legal, operational and informational aspects. In modern economic realities, managing the financial and economic security of an insurance company is a necessity in the context of ensuring the stability of its activities and protecting the interests of both the company itself and its clients. It has been proven that the economic security of the insurance company ensures the stable functioning of the company on the market, the minimization of risks and the preservation of a positive financial state. The financial security of an insurance company is characterized as a state of stability of its financial activities, which allows the company to timely fulfill its obligations to clients, partners and government bodies, ensuring continuity of work and development in conditions of external and internal risks. In our opinion, the main elements of managing the financial and economic security of an insurance company are: risk management (risk management), formation of insurance reserves, control of solvency, investment activity, management of operating costs, reinsurance, analysis and forecasting of financial indicators, compliance with regulatory requirements, financial monitoring and audit, management of reputational risks. The implementation of the listed elements ensures effective management of financial and economic security and

allows insurance companies to remain financially stable and solvent, increase the trust of customers, investors and regulators, maintain competitiveness in the market, as well as ensure effective fulfillment of insurance obligations and increase equity.

Ключові слова: *страхова компанія, безпека, фінансово-економічна безпека, управління, стабільність, страхування, страхові послуги.*

Keywords: *insurance company, security, financial and economic security, management, stability, insurance, insurance services.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії має вирішальне значення для захисту її фінансової стабільності, довіри клієнтів та збереження ринкової репутації. Безпека страхової компанії - це комплекс заходів та стратегій, спрямованих на захист її фінансових, інформаційних та операційних ресурсів від різних видів ризиків. Страхові компанії стикаються з широким спектром загроз, які можуть вплинути на їх стабільність, репутацію та здатність виконувати зобов'язання перед клієнтами, а особливо, за умов війни в країні, економічній та соціально-політичній кризі, стрімкого збільшення рівня інфляції та зниження рівня доходу у населення виникає гостра необхідність в організації управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії. Безпека в цьому контексті охоплює фінансові, правові, операційні та інформаційні аспекти. В сучасних реаліях господарювання управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії є необхідністю в контексті забезпечення стабільності її діяльності та захисту інтересів як самої компанії, так і її клієнтів. Враховуючи вищенаведене варто наголосити на тому, що управління фінансово-економічною безпекою необхідне для стабільного функціонування страхової компанії, захисту її фінансових ресурсів, репутації та виконання зобов'язань перед клієнтами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи та практичні аспекти управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії досліджували у своїх наукових працях такі вчені як: Ачкасова С.А. [6], Гладчук О.М. [7], Григор'єва Н.М. [2], Калугарь А. В. [8], Клімчук О.В. [6], Ковальчук М. П. [9], Кучерівська С. С. [8], Омельчук Л.В. [4], Папка О. С. [5], Ситник Н.С. [3,9], Тишковець М.М. [3], Чуприна О.Г. [2], Юдіна С.В. [2], та ін.

Враховуючи значний внесок великої кількості науковців у дослідження управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії, певні питання залишаються малодослідженими, а саме: аналіз елементів комплексної системи заходів і механізмів, що дозволять забезпечити стійкість компанії до різноманітних ризиків та фінансових викликів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті ґрунтується на дослідженні сутності управління фінансово-економічною безпекою вітчизняних страхових компаній та особливостей її забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальновідомо, що фінансово-економічна безпека виступає невід'ємною складовою функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта, страхові компанії в даній ситуації не є винятком. В умовах нестабільної економічної ситуації, війни та жорсткої конкуренції підприємства галузі страхування змушені постійно аналізувати та вдосконалювати свої бізнес-стратегії, щоб забезпечити фінансову стійкість та платоспроможність. Страхова галузь є однією з ключових в економіці, оскільки вона забезпечує захист громадян та суб'єктів господарювання від непередбачених ризиків та загроз, які можуть виникати як із зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Фінансово-економічна безпека в контексті страхових компаній, в першу чергу, передбачає їх здатність забезпечувати стійке функціонування та розвиток в умовах мінливого економічного середовища, збереження фінансової стабільності та досягнення високого рівня прибутковості.

Розглянемо більш детально сутність поняття страхування та особливості діяльності страхових компаній. В Україні діяльність страхових компаній

регламентується Законом України «Про страхування». Відповідно до зазначеного Закону України: «страхування є видом цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів» [1].

Варто акцентувати увагу на тому, що Юдіна С.В., Григор'єва Н.М., Чуприна О.Г. у своїх наукових працях зазначають: «страхування є не тільки методом захисту суб'єктів підприємницької діяльності від непередбачуваних подій, а й засобом захисту від змін економічної кон'юнктури. Акумуляовані у страхових компаніях фінансові ресурси через систему інвестування сприяють розширенню виробництва, що є вигідним страховикам, страхувальникам та іншим підприємницьким структурам. Таким чином, страхування сприяє оптимізації ресурсів, спрямованих на організацію економічної, а отже, й фінансової безпеки як держави, так і її суб'єктів. Фінансову безпеку страховика можна розглядати як такий його фінансовий стан, що характеризується збалансованістю системи фінансових показників, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, дає змогу своєчасно та в повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, а також забезпечує ефективний розвиток страхової організації в поточному та наступних періодах» [2, с. 628].

Ми погоджуємося з точкою зору Ситник Н.С. та Тишковець М.М. стосовно того, що: «у сучасних трансформаційних процесах розвитку економіки країни, пріоритетним завданням кожної компанії, в тому числі і страхової, є дотримання фінансової та економічної безпеки як головного постулату розвитку бізнесу та країни в цілому» [3].

Враховуючи вищенаведене, доцільно окремо дослідити сутність та особливості економічної і фінансової безпеки страхової компанії.

На нашу думку, економічна безпека страхової компанії є комплексом заходів, спрямованих на захист її фінансової стабільності,

конкурентоспроможності, платоспроможності та стійкості до внутрішніх і зовнішніх загроз. Вона забезпечує стає функціонування компанії на ринку, мінімізацію ризиків та збереження позитивного фінансового стану.

Економічна безпека страхової компанії є ключовою умовою її довгострокового розвитку та стабільного функціонування на ринку.

Ключові складові економічної безпеки страхової компанії представлено на рисунку 1.

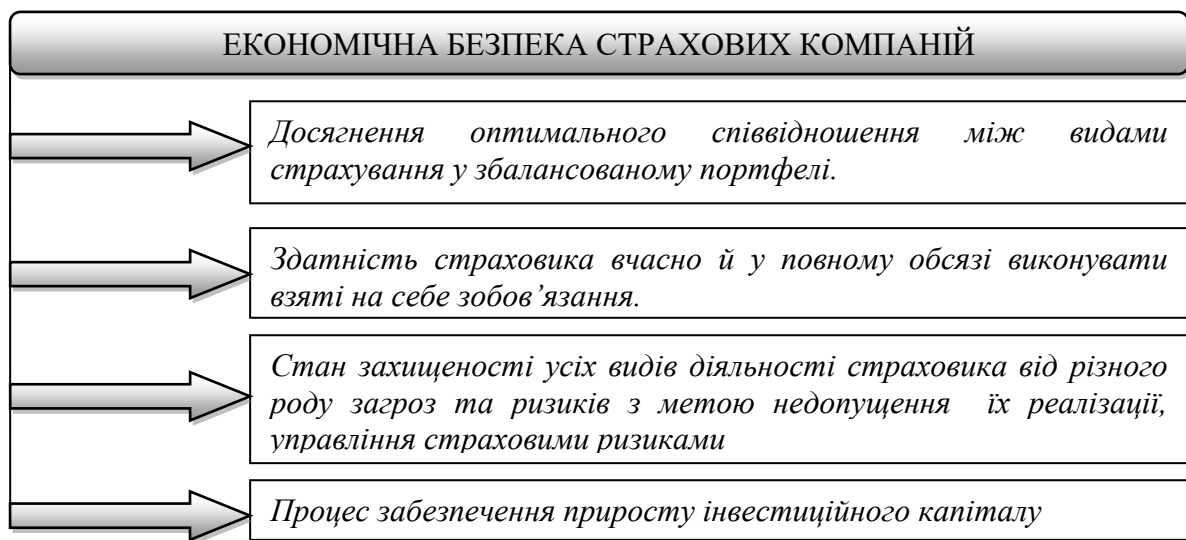

Рис. 1. Визначення сутності економічної безпеки страхової компанії

Джерело: сформовано автором на основі: [4].

Аналізуючи рисунок 1, варто наголосити на тому, що економічна безпека гарантує, що страхова компанія здатна виконувати свої фінансові зобов'язання перед клієнтами (виплачувати страхові відшкодування), постачальниками та партнерами. Це захищає її від банкрутства та забезпечує довіру споживачів. Надійна економічна безпека робить компанію привабливою для інвесторів, адже вона знижує ризики інвестицій. Для акціонерів це також означає стабільний дохід та збереження їхніх вкладень. Компанія, яка має добре забезпечену економічну безпеку, може інвестувати в нові продукти, технології та послуги, що дозволяє їй залишатися конкурентоспроможною на ринку. Вона також може швидко адаптуватися до змін ринкових умов та викликів.

Папка О.С. характеризує сутність фінансової безпеки страхових компаній трактує її як: «стан (умови) функціонування, при якому є доступ до фінансових ресурсів і ринків, забезпечує себе та страхувальника певним рівнем захисту від внутрішніх і зовнішніх фінансових загроз і належною ефективністю фінансових показників, володіє здатністю до капіталізації й розвитку в майбутньому, завдяки чому має змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед страхувальниками, державою й іншими фізичними особами щодо виплати страхових відшкодувань, внесення необхідних платежів до бюджету, розміщення коштів страхових резервів і здійснення інших фінансових операцій, що характеризуються ймовірністю, величиною втрат капіталу, платоспроможності, ліквідності, рентабельності, недоотримання доходів і прибутків у майбутньому в умовах невизначеності та ризику страхової діяльності» [5, с. 111].

В свою чергу Ачкасова С.А., Клімчук О.В. стверджують, що фінансова безпека страхових компаній це: «здатність страховика виконувати прийняті на себе страхові та інші зобов'язання за умови виваженого і оптимального підходу до використання і управління своїми фінансовими ресурсами, здійснювати їх чіткий контроль, оперативно реагувати на будь-які загрози, внутрішні чи зовнішні, з метою їх мінімізації або уникнення, забезпечувати баланс фінансових інтересів страховика» [6, с. 7].

На рисунку 2 представлена деталізація сутності фінансової безпеки страхової компанії.

Враховуючи здобутки науковців в дослідженні сутності фінансової безпеки страхової компанії пропонуємо визначення даного терміну, а саме, це стан стабільності її фінансової діяльності, який дозволяє компанії своєчасно виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, партнерами та державними органами, забезпечуючи безперервність роботи і розвиток в умовах зовнішніх та внутрішніх ризиків.

Досліджуючи сутність фінансово-економічної безпеки страхових компаній варто погодитися з точкою зору Гладчук О.М. стосовно того, що: «в

умовах воєнного стану українські страхові компанії зіткнулися із значним падінням попиту на свої послуги, внаслідок погіршення загальноекономічної ситуації в країні та зменшення доходів переважної більшості економічних суб'єктів. Стандартні страхові договори не покривають ризиків, пов'язаних з війною і наслідками військової агресії, а клієнти, у яких значно знизилася платоспроможність, доволі часто відмовляються від послуг страховиків на користь більш необхідних товарів і послуг» [7].

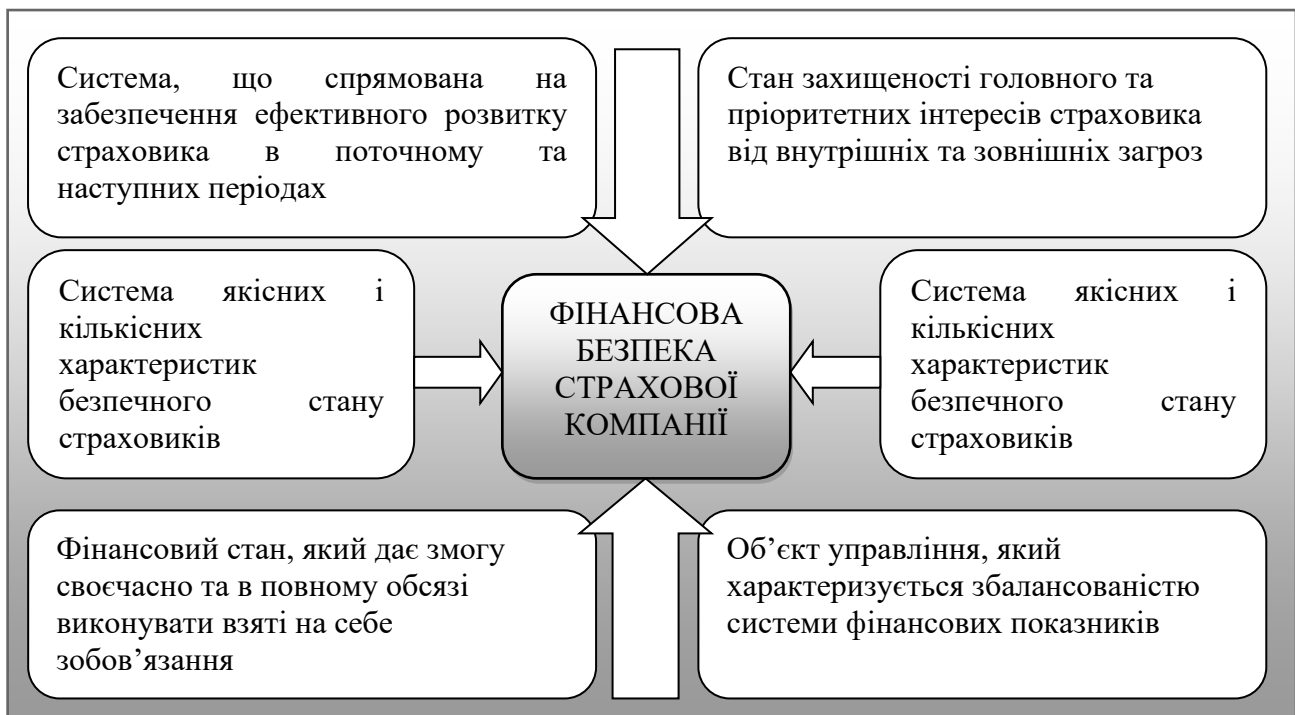

Рис. 2. Ключові аспекти фінансової безпеки страхової компанії

Джерело: сформовано автором на основі: [9].

Калугарь А. В., Кучерівська С. С. зазначають, що: «за весь час з початку російського військового вторгнення НБУ зробив кілька кроків, які безпідставно посилили тиск на страховиків і ускладнили їх роботу. Це додаткові вимоги до майнового стану власників страхових компаній, розширення вимог щодо ліцензійних умов, непропорційно високі вимоги до корпоративного управління страховика, що змушує роздувати штат співробітників і є непосильним для компаній невеликого та середнього розміру. В результаті отримуємо зниження прибутку та втрату інтересів власників до бізнесу, який приносить дедалі більше ризиків та дедалі менше дивідендів» [8].

Враховуючи вищенаведене, проаналізуємо стан страхового ринку України у 2023 році на основі аналітичних матеріалів, представлених на порталі Страховий адвокат. Простір успішних рішень, а саме: «страховий ринок України продовжує демонструвати зростання – страхові премії за січень-грудень 2023 року зросли на 18,7%, що становить 47 млрд. грн. проте протягом 2023 року ринок страхування покинули 30 страховиків non-life. Кількість life-страховиків не змінилася. Відносно структури видів страхування, то найпопулярнішими видами лишаються: КАСКО, ОСАЦВ, Добровільне медичне страхування, Зелена карта та накопичувальне страхування життя. Активи страховиків за балансом станом на 31.12.2023 склали 74,3 млрд. грн., активи, визначені ст. 31 Закону Про страхування 56,3 млрд. грн. Власний капітал склав 20,7 млрд. грн., зобов'язання страховиків зросли до 53,6 6 млрд. грн. Сформовані страхові резерви перевищили 46,8 млрд. грн. Валові страхові виплати склали 16,9 млрд. грн. Фізичним особам було виплачено більше 9,15 млрд. грн., юридичним особам 7,6 млрд. грн., перестраховальникам 134 млн. грн. Чисті страхові виплати склали 16,7 млрд. грн. Рівень валових та чистих виплат в 2023 році склав 36%» [10].

Управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії є комплексом заходів і стратегій, спрямованих на забезпечення стабільного фінансового стану, мінімізацію ризиків і забезпечення довгострокової платоспроможності та конкурентоспроможності компанії. Ефективне управління фінансово-економічною безпекою дозволяє компанії уникати кризових ситуацій та забезпечувати захист інтересів клієнтів, акціонерів і партнерів.

Основними елементами управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії, на нашу думку є: управління ризиками (ризик-менеджмент), формування страхових резервів, контроль платоспроможності, інвестиційна діяльність, управління операційними витратами, перестраховування, аналіз і прогнозування фінансових показників, дотримання регуляторних вимог, фінансовий моніторинг і аудит, управління репутаційними ризиками. Реалізація

перелічених елементів забезпечує ефективне управління фінансово-економічною безпекою та дозволяє страховим компаніям залишатися фінансово стабільними і платоспроможними, підвищувати довіру клієнтів, інвесторів та регуляторів, підтримувати конкурентоспроможність на ринку, а також забезпечувати ефективне виконання страхових зобов'язань та нарощувати власний капітал.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Управління безпекою фінансово-економічної страхової компанії - це комплексна система заходів, ключовий елемент стійкого розвитку та успішного функціонування страхової компанії на ринку. Для ефективного управління фінансово-економічною безпекою страхових компаній необхідно застосувати комплексну систему заходів і механізмів, що дозволить забезпечити стійкість компанії до різноманітних ризиків та фінансових викликів, насамперед це розробка стратегії управління фінансово-економічною безпекою, впровадження системи управління ризиками, формування та управління страховими резервами, забезпечення платоспроможності, ефективне управління інвестиціями, проводити регулярний фінансовий аналіз і аудит, здійснювати управління людськими ресурсами а також управління репутацією. Для ефективного управління фінансово-економічною безпекою страхової компанії необхідно створити комплексну систему, що включає управління ризиками, контроль платоспроможності, оптимізацію витрат та інвестицій, дотримання законодавчих вимог і регулярний моніторинг фінансового стану. Це дозволить мінімізувати ризики та забезпечити стабільність, стійкість і зростання компанії.

Література

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. Дата оновлення: 21.05.2024. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр). (дата звернення: 21.09.2024).
2. Юдіна С.В., Григор'єва Н.М., Чуприна О.Г. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхової компанії. *Економіка і суспільство*. 2018. №17. С.

627-633. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/92.pdf (дата звернення: 21.09.2024).

3. Ситник Н.С., Тишковець М.М. Фінансово-економічна безпека страхової компанії та її забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1262/1216> (дата звернення: 22.09.2024).

4. Омельчук Л.В. Сутнісні характеристики економічної безпеки страхової компанії з позиції теорії безпекознавства. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6621> (дата звернення: 23.09.2024).

5. Папка О. С. Теоретичні аспекти фінансової безпеки страхових корпорацій. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2011. № 3. С. 109-112.

6. Ачкасова С.А., Клімчук О.В. Теоретичні аспекти визначення сутності фінансової безпеки страхової компанії. *Молодий вчений*. 2016. № 5 (32). С. 4-8.

7. Гладчук О.М. Фінансова безпека українських страхових компаній у сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2863/2787> (дата звернення: 23.09.2024).

8. Калугарь А. В., Кучерівська С. С. Особливості взаємодії учасників страхування в період війни. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2022/1951> (дата звернення: 23.09.2024).

9. Ситник Н. С., Ковальчук М. П. Аналіз фінансової безпеки кредитного ринку України. *Бізнес Інформ*. 2018. № 12. С. 323-328.

10. Страховий ринок України. Підсумки 2023 року. URL: <https://insa.com.ua/blog/strahovyj-rynok-ukrayiny-pidsumky-2023-roku/> (дата звернення: 23.09.2024).

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine “About insurance” available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (Accessed 21 September 2024).

2. Iudina, S.V., Hryhorieva, N.M. and Chupryna, O.H. (2018), "The mechanism for ensuring the financial security of the insurance company", *Ekonomika i suspilstvo*, [Online], vol. 17, available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/92.pdf (Accessed 21 September 2024).
3. Sytnyk, N.S. and Tyshkovets, M.M. (2022), "Financial and economic security of the insurance company and its provision", *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 38, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1262/1216> (Accessed 22 September 2024).
4. Omelchuk, L.V. (2018), "Essential characteristics of the economic security of an insurance company from the standpoint of security theory", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6621> (Accessed 23 September 2024).
5. Papka, O. S. (2011), "Theoretical aspects of financial security of insurance corporations", *Naukovi zapysky Ukrainskoi akademii drukarstva*, vol. 3, pp. 109-112.
6. Achkasova, S.A. and Klimchuk, O.V. (2016), "Theoretical aspects of determining the essence of financial security of an insurance company", *Molodyi vchenyi*, vol. 5 (32), pp. 4-8.
7. Hladchuk, O.M. (2023), "Financial security of Ukrainian insurance companies in modern realities", *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 55, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2863/2787> (Accessed 23 September 2024).
8. Kaluhar, A. V. and Kucherivska, S. S. (2022), "Peculiarities of the interaction of insurance participants during the war", *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 46, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2022/1951> (Accessed 23 September 2024).
9. Sytnyk, N. S. and Kovalchuk, M. P. (2018), "Financial security analysis of the credit market of Ukraine", *Biznes Inform*, vol. 12, pp. 323-328.
10. Insurance TOP (2024), "Insurance market of Ukraine. Results of 2023", available at: <https://insa.com.ua/blog/strahovyj-rynok-ukrayiny-pidsumky-2023-roku/> (Accessed 23 September 2024).

Стаття надійшла до редакції 11.10.2024 р.